

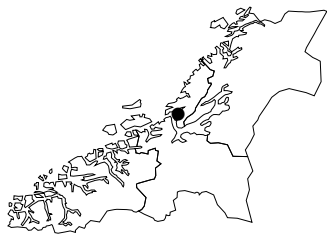
FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE
EIENDOMSAVDELINGEN

Katalog Trøndelag 162403 Brettingen

Landsverneplan for Forsvaret

Verneplan for eiendommer, bygninger og anlegg

Brettingen

Etabl.nr.: 162403
Etabl. navn: Brettingen
Etablert år: 1898

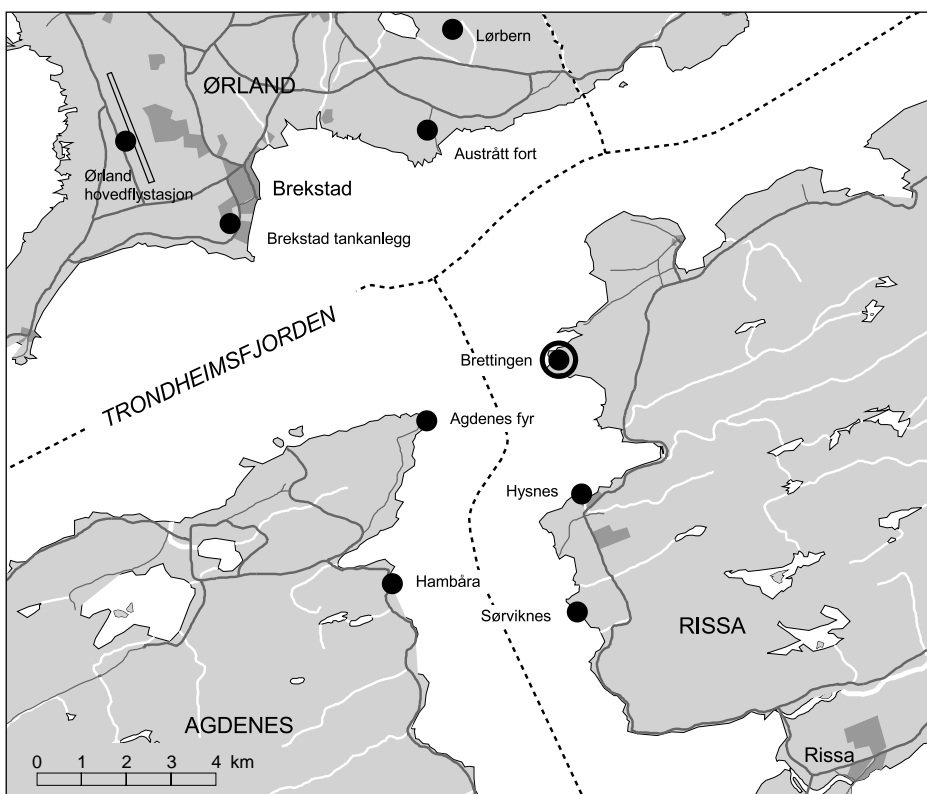
Opprinnelig forsvarsgren:
Hæren ved Festnings- og
Bergartilleriet

Nåværende funksjon:
Mobiliseringslager/øvingsområde

Opprinnelig funksjon:
Kystfort

Opprinnelig operativ sammenheng:

Brettingen fort ble anlagt som en del av Agdenes befestninger ihht. stortingsvedtak av 1897. Agdenes befestninger som foruten Brettingen besto av fortene Hysnes og Hambåra, ble bygget for å hindre fienden i å trenge inn Trondheimsleden og videre inn til Trondheim. Anleggene var en del av forsvarsoppbygningen før 1905.

Fysisk miljø

Brettingen militæranlegg består av Brettingen fort, et sentralt forlegningsområde, samt en del enkeltbygninger som ligger spredt utover et relativt stort område. Fortet består av fjellanlegg, kanon- og luftvernstillinger, løpegraver m.m. Såvel tyskernes utbygging under siste krig som de eldre forsvarsverkene preger daganleggene. Videre har fortet gjennomgått en utvikling også i etterkrigstiden, bl.a. ble fjellanlegget vesentlig utvidet i 1960-årene. Likeledes finnes en rekke andre spor etter militær aktivitet spredt rundt i terrenget, eksempelvis trykkbarriæren nær inv.nr. 0018.

Mens stridsanleggene ble etablert rundt århundreskiftet, ble det sentrale forlegningsområdet stort sett reist i 1916. Dette utgjør også hovedtyngden i bygningsmassen. Med et par mindre unntak satte tyskerne få bygningsmessige spor etter seg. Et fåtall bygninger kom til i 1940- og 1950-årene, mens byggevirksomheten i etterkrigstiden hovedsakelig omfattet tekniske installasjoner og enkelte ombygninger.

Leirbebyggelsen har som helhet høy grad av opprinnelighet. Det sentrale forlegningsområdet framstår i tillegg som et svært enhetlig bygningsmiljø og utgjør som sådan et meget godt eksempel på fortsbebyggelse fra perioden rundt første verdenskrig. De to moniermagasinene (inv.nr. 0010 og 0011) oppført i 1898 har spesiell militærhistorisk og antikvarisk interesse. Moniermagasinene har sitt navn etter den franske gartneren

Moniermagasin

Joseph Monier, som i 1854 oppfant en tidlig type armert betong. Prinsippet ble videreutviklet av en tysk bedrift og tatt i bruk i Norge i 1894 på Håøya ved Oscarsborg. Magasinene er utført som liggende halvsylindre i armert betong, med inngangsdør på den ene kortveggen. Moniermagasinene var typiske for opprustningen av det norske Forsvaret i tiden før 1905 og har som sådan både antikvarisk og militærhistorisk betydning.

Fra Brettingen fort kontrollerte man innseilingen til Trondheimsfjorden.

Historikk

1897: Brettingen fort anlagt som del av Agdenes befestninger i henhold til Stortingsvedtak.

1898: Oppkjøpet av som dannet grunnlaget for etableringen av leiren.

1897–1900: Hovedbevæpningen besto av 21 cm tunge og 15 cm middelstunge Armstrong kanoner. 15 cm kanonene ble montert i 1897, de øvrige tre år etter.

1916: Det sentrale leirområdet reist.

9. april 1940: Fortet i kamp med tyske angripere. Avfyrt ni skudd.

1940–45: Tyskerne overtok fortet som ble forsterket med nærforsvarsstillinger, luftvernstillinger, bunkere m.m. Innledningsvis baserte tyskerne seg på de opprinnelige Armstrong-kanonene. Etterhvert rokerte de disse mellom

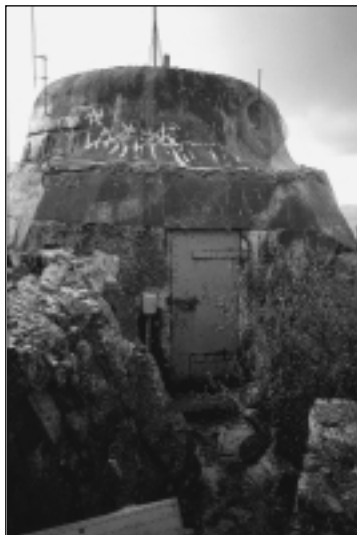
de forskjellige anleggene i Trondheimsfjorden, samtidig som de tilførte nye kanoner. Brettingen fikk i oktober 1942 fire nye 15 cm SKC/28 fra Skoda. De opprinnelig norske 15 cm Armstrongkanonene ble overflyttet til Hysnes og Hambåra.

1945: Anlegget overtatt og videreutviklet av Kystartilleriet.

1998: Hysnes og Brettingen nedlagt som fort, men på begge steder er det fortsatt militær virksomhet. Deler av bygningsmassen er nå revet.

Verneklasse: 1 og 2
Totalt ant. inv.: 89
Ant. inv. m/vern: 2

Militærhistorisk landskap

Kommandoplass

Vern

Fortifikasjonene med moniermagasinene, veiene rundt fortet og de øvrige sporene etter bygninger og anlegg på Brettingen fort danner sammen med terrenget en helhet som i en nasjonal militærhistorisk og antikvarisk sammenheng er meget bevaringsverdig.

Fortifikasjonsanleggene, som er godt bevart, utgjør en vesentlig del av Agdenes befestninger og er som sådan av stor militærhistorisk og antikvarisk betydning. Anleggene fremstår som imponerende og tankevekkende minner over norsk krigshistorie.

Moniermagasinene utgjør gode eksempler på en typisk bygningstype fra opprustningen av Forsvaret i tiden før 1900. I dette tilfellet knytter de to moniermagasinene an til den første byggeperioden på Brettingen, som ellers er mindre framtredd i dagens anlegg. Moniermagasinene er også verneverdige i europeisk sammenheng ettersom de fleste tilsvarende magasin utenfor Norges grenser er borte.

Med sin høye grad av autenticitet og betydelige miljømessige kvaliteter framstår leirbebyggelsen som et klart verneverdig anlegg, men ikke enestående på landsbasis. Ettersom Forsvaret ikke lenger har bruk for bygningene og det ikke er mulig å åpne området for sivile brukere, kan ikke en bevaring av leirbebyggelsen på Brettingen forsvares. I landsverneplansammenheng går man derfor inn for bevaring av andre bygningsmiljøer for å ivareta denne utbyggingsperioden i Forsvaret.

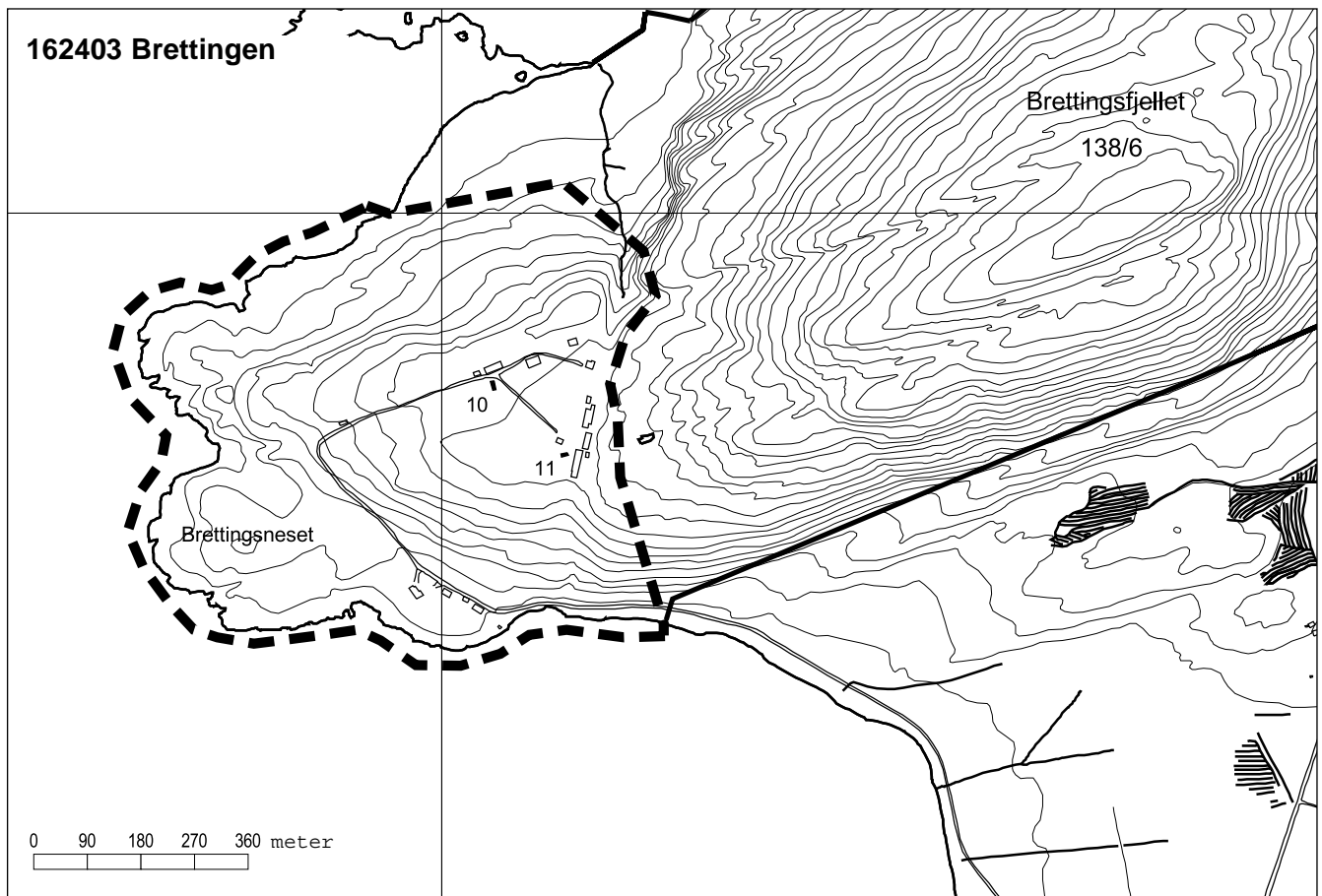
Vernet omfatter to moniermagasinene og alle spor etter militær virksomhet innenfor området angitt på kartet.

Merknad

Bevaringen av Brettingen må ses i sammenheng med den tilsvarende bevaringen av de øvrige delene av Agdenes befestninger.

Antitrykkmuren beskyttet mot sjokkbølger.

Inventar som foreslås vernet

■ Bygninger med verneverdig eksteriør og interiør med arkitektoniske detaljer, FKP verneklasse 1

Inv.nr.	Oppr. funksjon	År
0010	Magasin	1898
0011	Magasin	1898